CICLE MITJÀ

Bona ortografia sense esforç

GUIA DIDÀCTICA PEL PROFESSORAT

Daniel Gabarró

Índex

Objectiu d'aquesta guia 3

Introducció 3

Concepte d'ortografia 3
Objectius dels quaderns 3
Condicions prèvies per poder usar aquests quaderns 4
Un advertiment 4
Ús dels quaderns als diferents cicles 4

Resum d'un enfocament innovador 5

Ensenyar estratègies mentals. 6
Què hem d'ensenyar als nostres alumnes? 7
Formulació de l'estratègia ortogràfica correcta 8
El vocabulari bàsic 9
Avaluació 9
Estructura de la guia didàctica 10
Agraïments 10

Comentaris Quadern Educació Cicle Mitjà 11

Objectiu d'aquesta guia

Aquesta guia ha de servir per treure el màxim profit als quaderns BONA ORTOGRAFIA SENSE ESFORÇ.

Els quaderns no ensenyen normes ortogràfiques, sinó l'estratègia que segueixen les persones amb bona ortografia. Un cop aquesta estratègia s'ha automatitzat, l'ortografia s'aprèn sense esforç. Aquesta metodologia es basa en una branca aplicada de la psicologia: la Programació Neurolingüística.

Per ampliar informació sobre la base teòrica en la qual es basen els quaderns, podeu llegir un document d'unes 60 planes a www.ortografia.cat o a www.danielgabarro.cat El document és de descàrrega gratuïta.

Introducció.

Concepte d'ortografia

Aquí utilitzem el terme *Ortografia* com a sinònim d'*escriptura correcta* de paraules. Entenem que l'important és que s'escrigui, per exemple, *hora* amb *h,* al marge que es conegui o s'ignori la norma o l'excepció que inclou aquesta paraula.

Objectius dels quaderns

Els quaderns BONA ORTOGRAFIA SENSE ESFORÇ persegueixen els objectius següents:

- Ajudar l'alumnat a escriure les paraules d'acord amb **les normes socials establertes**.

- Proporcionar-los uns **mètodes i tècniques** per incorporar les paraules noves que van sorgint al llarg de l'escolaritat i, en definitiva, de la vida.

- Facilitar que aquestes tècniques **s'automatitzin** i, un cop practicades, es realitzin de forma inconscient.

- Desenvolupar en l'alumnat una **consciència ortogràfica i una autoexigència** vers els seus escrits.

- Desenvolupar la seva memòria, essencialment la **memòria visual**.

- Incrementar la capacitat de **generalització** entesa com a aptitud per aplicar a paraules noves els coneixements de l'estructura de paraules apreses amb anterioritat.

En definitiva, tots aquests objectius poden **resumir-se** en un de molt senzill:

Aconseguir que l'alumnat **escrigui correctament les paraules que utilitzin**.

Condicions prèvies per poder usar aquests quaderns

Les condicions prèvies per treure profit d'aquests quaderns són:

a) Ser capaç d'escriure i **llegir de forma àgil**.

b) Ser **conscients de l'arbitrarietat de l'escriptura**, és a dir, saber que les paraules sovint no s'escriuen com sonen.

c) Estar decidit a millorar. Sense **motivació** ni voluntat, no hi ha millora possible.

Un advertiment:

Les nostres propostes de treball s'han demostrat útils per a la gran majoria dels alumnes i han donat resultats excel·lents en poques setmanes (generalment en menys d'un trimestre). No obstant això, sempre ens hem trobat amb alguns alumnes que, a pesar del treball realitzat, no han avançat prou.

Volíem deixar aquest punt ben clar per respecte a la veritat. La nostra proposta no és universal, ni màgica: té els seus límits, els quals, en general, coincideixen amb les persones que tenen estructures dislèxiques o paradislèxiques (grans dificultats de lectura i escriptura).

Ús dels quaderns als diferents cicles

El **quadern de CI** només es pot fer servir a partir del moment en què l'alumnat escriu amb una certa fluïdesa. No hem de córrer per utilitzar-lo: fer-lo servir quan encara escriuen tot descomponent en sons els mots que volen posar seria perdre el temps. Segurament el segon trimestre de segon de primària seria un bon moment per utilitzar aquest quadern.

Els **quaderns de CM i CS** poden fer-se servir preferiblement al primer curs del cicle; així trauran molt més profit del treball ortogràfic que es faci a continuació i ens assegurarem que tot l'alumnat domina l'estratègia mental adequada en escriure.

El **quadern d'ESO/Batxillerat** pot fer-se servir en qualsevol moment del cicle ja sigui en grups de classe, crèdits de reforç o grups de suport.

El d'**Educació de Persones Adultes** també pot usar-se en el moment que es cregui més oportú un cop s'escriu de forma fluïda.

Si es treballa amb alumnat d'educació especial o que manifesta especials dificultats lingüístiques es pot optar per usar els quaderns d'un cicle anterior al que estiguin cursant: els serà més fàcil i obtindran resultats similars. Igualment, agafant exercicis concrets d'altres cicles podem obtenir alguns recursos per fer exercicis d'ampliacions.

IMPORTANT: Un cop l'alumnat ha automatitzat l'estratègia ortogràfica visual NO cal fer a cada cicle el quadern següent. Simplement s'ha de treballar l'ortografia de la manera habitual: els resultats milloraran espectacularment.

Resum d'un enfocament innovador

Ensenyar estratègies mentals.

Abans de continuar ens agradaria remarcar la importància d'ensenyar les estratègies mentals necessàries perquè el treball ortogràfic tingui èxit. Prengui's un temps per respondre la qüestió següent:

Com sap que "*sap escriure*" una paraula tan senzilla com *hora*? Com està segur/a de la seva escriptura?

Moltes persones creuen que coneixen l'escriptura d'una paraula remetent-se a normes ortogràfiques, però una paraula en castellà escollida a l'atzar té tretze possibilitats davant de catorze de no estar inclosa en cap norma (i fins i tot menys possibilitats en català!). Però encara que l'escriptura d'una paraula pugui explicar-se a través d'una norma, les persones amb bona ortografia gairebé mai acudim a ella abans d'escriure-la, sinó que acudim a la normativa només en cas de dubte.

Però, per què *hora* s'escriu així? Ha trobat alguna norma que li expliqui per què porta *h*? I si l'ha trobada, ha recorregut a aquesta norma abans d'escriure el mot o, simplement, "*sabia*" la paraula?

La majoria dels i les ensenyants se sorprenen quan reflexionen sobre aquest tema. Simplement "*saben*" la paraula, però no són conscients de quin és el procés que els duu a "saber-la".

No obstant això, en la pràctica com ensenyem els alumnes a "saber" les paraules?

Generalment, prescindim del procés mental que nosaltres fem i ens dediquem a una sèrie d'activitats de les quals pressuposem la utilitat, com per exemple:

- Dictat
- Dictat preparat
- Escriure tres frases amb les paraules...
- Copiar deu vegades les paraules...
- Sopa de lletres
- Mots encreuats
- Missatges xifrats
- Memorització de normes ortogràfiques
- Aplicació d'una norma a una col·lecció de paraules
- Màquines de fabricar paraules a partir de síl·labes donades
- Subratllar la lletra difícil
- Buscar tres paraules de la mateixa família...
- Buscar tres paraules amb la lletra "x"...
- Copiar
- Fitxers de classe

- Diccionari
- Dictat per parelles des de racons de la classe...
- Escriure frases amb un nombre predeterminat de paraules o determinades lletres.
- Escriure frases amb unes paraules o lletres prefixades.
- Etc.

Aquestes activitats són útils per a uns alumnes però per a uns altres no. Per què? La nostra resposta és contundent: senzillament el procés intel·lectual o estratègia mental utilitzada pels uns i els altres és diferent. De la mateixa manera que una batedora, una liquadora i un aspirador reben electricitat i la transformen a través d'un motor per liquar, aspirar o batre, també les persones que reben informacions i les transformen a través de processos mentals diferents produeixen resultats desiguals.

Nosaltres creiem que, abans de res, hem d'ensenyar els nostres i les nostres alumnes a fer el mateix procés mental que ens ha dut a nosaltres a dominar l'ortografia. Ensenyar el procés mental ortogràfic correcte ha de ser la nostra prioritat. Però, què vol dir això exactament?

Què hem d'ensenyar als nostres alumnes?

Volem destacar que anem a ensenyar un procés, no un conjunt de normes, un vocabulari o uns trucs per escriure millor. Quan dominin el procés de forma automàtica, la seva millora serà contínua, igual que els passa a totes les persones que tenen bona ortografia: poden o no conèixer una paraula, però quan la vegin escrita ja no l'oblidaran.

Dotar els nostres alumnes d'una estratègia que processi tot el vocabulari al qual tinguin accés és dotar-los de la possibilitat de millorar tant ara com en el futur i, a més, en totes les llengües que estudiïn, ja que el procés mental sempre és el mateix.

Vegem ara quin és el **procés de les persones que tenen bona ortografia** i, per tant, el que haurem d'ensenyar:

1) Les persones amb bona ortografia quan escolten o es diuen una paraula que volen escriure el que fan és **veure la imatge mental d'aquella paraula.** L'escriptura es converteix en una "còpia" de la paraula que prèviament han emmagatzemat en la seva ment.

Les persones amb mala ortografia segueixen altres estratègies:

- Quan escolten una paraula, com per exemple *núvol*, pot ser que s'imaginin un núvol.

- També pot succeir que repeteixin el vocable per decidir si l'escriuen amb *v* o *b*, quan en realitat sonen igual i no poden diferenciar-se auditivament.

- Una altra possibilitat és que cerquin en les sensacions que els provoca tal paraula. Una bonica

forma d'inspirar-se i fer poesia, però una pèssima manera d'aprendre ortografia.

2) Les persones amb bona ortografia **noten si la imatge que tenen de la paraula és prou bona com per escriure-la amb plena seguretat**. En aquest cas, automàticament passen al pas següent, descrit en l'apartat 3.

És possible, però, que percebin la imatge de la paraula com a insegura: fosca, borrosa, massa petita o fins i tot que els falti la imatge i no estiguin segures de poder-la escriure correctament. Aquesta sensació d'inseguretat els duu a actuar en conseqüència:

Consulten el diccionari, pregunten algú, busquen un sinònim, tracten d'encaixar la paraula en una norma, sobretot si es tracta d'un accent o similar, etc.

En tots els casos, una persona amb bona estratègia ortogràfica guardarà la imatge de la paraula per al futur i, possiblement, ja no tornarà a dubtar de l'escriptura d'aquesta paraula en concret.

3) Finalment, **escriuen la paraula** la imatge de la qual tenen emmagatzemada en la seva ment i han reconeguda amb plena seguretat.

Com es pot suposar, aquest procés d'escriptura es realitza **inconscientment i a gran velocitat**. Per això, poques persones saben exactament què fan quan escriuen.

Convidem de nou el lector o la lectora a reflexionar sobre com sap que escriu correctament una paraula. Pot pensar, per exemple, en noms de ciutats conegudes, productes de cuina, animals, marques d'electrodomèstics o cotxes, etc.

Com té el lector/a la seguretat que sap escriure-les? Sens dubte perquè realitza, en essència, els mateixos passos que hem descrit: "veu" la paraula en la seva ment, té una sensació de seguretat i es troba en disposició d'escriure-la amb seguretat.

Formulació de l'estratègia ortogràfica correcta

El procés, que hem descrit en l'apartat anterior i que, lògicament, és una simplificació de les múltiples variables que es donen en la realitat, pot transcriure's com si fos una fórmula matemàtica:

Audició correcta	+	*Record visual*	+	*Sensació de seguretat*	=	*Escriptura correcta*

Aquest procés és el que hem d'ensenyar als estudiants abans d'abordar sistemàticament l'estudi de

l'ortografia. La forma de fer-ho és extraordinàriament simple amb els quaderns que hem dissenyat. Igualment, convidem el lector o la lectora a llegir el llibret ampliat que tenim penjat a la pàgina web ***www.ortografia.cat*** i a ***www.danielgabarro.cat***, així com a veure el vídeo explicatiu que també es troba en aquells webs.

El vocabulari bàsic

Tradicionalment no donem gens d'importància als vocabularis bàsics en estudiar ortografia i això és un gran error. En castellà hi ha cinc paraules que produeixen el 10% dels errors ortogràfics. En català falten dades fiables, però la concentració d'errades en certes paraules clau és una evidència per la majoria dels docents.

Si una persona en un sol dia aprèn aquestes cinc paraules pot estar segura d'haver millorat en un 10% el seu nivell ortogràfic. La raó és molt senzilla: aquestes paraules s'utilitzen molt i molt sovint s'escriuen malament.

Altres autors afirmen que coneixent quinze paraules es domina... el 30% dels errors! I coneixent-ne 67, els errors disminueixen un 60%!

Així doncs, és possible que els nostres alumnes millorin espectacularment si dominen les paraules que més s'utilitzen i més errors provoquen.

Als nostres quaderns s'ensenya a adquirir de forma automàtica una estratègia ortogràfica correcta, però també es fan exercicis amb vocabulari i s'anima cada alumne/a a superar el seu vocabulari bàsic. Després de l'explicació anterior suposem que tothom entendrà la importància de fer-ho així.

Avaluació

La millor manera d'avaluar un alumne/a és mesurar el tant per cent de faltes ortogràfiques que realitza en un moment donat i, un temps després, mesurar la disminució d'aquest tant per cent.

Per fer-ho es poden agafar textos diversos i comptar el nombre de paraules mal escrites (si en una paraula s'han fet tres faltes només compta com un sol error: el problema és que desconeix aquella paraula), ho multipliquem per cent i ho dividim pel nombre total de mots: així tindrem el tant per cent d'errors d'aquell/a alumne/a concret/a. Perquè sigui significatiu hem d'avaluar a partir d'un mínim de tres-centes paraules (podem usar més d'un text del mateix infant).

És convenient explicitar a l'alumne/a quantes faltes fa i dir-li que s'espera que les redueixi. Això fa que l'alumnat entengui que ha de focalitzar la seva atenció i abandoni un paper passiu.

Per una altra banda, en molts llocs no dominar l'ortografia no té cap conseqüència real més enllà d'un

comentari desaprovador per part del mestre o la mestra: "*T'hauries d'esforçar més"*, etc. En aquest context és difícil que l'alumne/a vegi la utilitat de fer-ho bé, ja que no té conseqüències diferents de fer-ho malament.

En canvi, indicar que per passar el nivell del curs i "*aprovar el curs*" cal tenir un nivell determinat de faltes ortogràfiques fa aterrar gran part de l'alumnat i els ajuda a valorar les conseqüències i a fer un esforç (especialment en un moment històric en què molts mestres consideren que a l'alumnat els costa fer esforços això és especialment important).

Estructura de la guia didàctica -

Aquesta guia didàctica, a més d'aquesta presentació teòrica, ofereix una estructura per a totes les pàgines dels quaderns de l'alumnat. L'estructura és la següent:

Objectiu de la pàgina o pàgines: què es vol aconseguir explicat d'una forma molt breu.

Tasca que es proposa: pistes per treure el maxim partit dels exercicis concrets del quadern.

Possibilitats d'ampliació: altres opcions que poden fer-se abans o després d'haver fet l'exercici en qüestió.

Altres: observacions que semblen d'interès i que estan relacionades amb la tasca presentada als quaderns de l'alumnat...

Agraïments

La realització d'aquest material ha estat possible gràcies a una llicència retribuïda concedida pel *Departament d'Educació i Universitats de la Generalitat de Catalunya* (DOGC núm.: 4699 de 17.8.2006).

S'agraeix el suport rebut per la doctora **Maite Pró** de Blanquerna i, molt especialment, de la **Conxita Puigarnau Gracia** amb qui vaig iniciar-me en el tema de l'ortografia i la PNL, sense ella aquesta obra mai no hauria vist la llum.

Comentaris Quadern Cicle Mitjà

Pàgines 2

Objectiu:

Presentar les idees clau del quadern: Per tenir bona ortografia s'ha d'aplicar la memòria visual. Les persones amb bona ortografia VEUEN al seu cap les paraules i les COPIEN.

Dir les paraules no és una bona estratègia ortogràfica. Sentir les paraules, òbviament, tampoc és una bona estratègia per tenir bona ortografia.

Tothom té ja una mínima capacitat de memòria visual (per això recordem pel·lícules, persones, llocs, etc.), només cal aprendre a utilitzar-la aplicant-la a l'ortografia.

Tasca que es proposa:

Llegir la pàgina i comentar-la per assegurar-se que la idea clau del quadern queda clara.

Possibilitats d'ampliació:

Aprofitar l'ocasió per establir un diàleg sobre com "sap" cada alumne i alumna com s'escriu un mot determinat. També investigar sobre com s'està segur o segura de no saber escriure una paraula: en general les persones amb bona ortografia saben que la desconeixen perquè no tenen una imatge de la paraula prou clara per escriure-la sense dubtes.

Fer altres diàlegs sobre processos mentals en matemàtiques, en geografia, en anglès, etc pot ser una bona idea. De fet, la memòria visual és important per a moltes coses (recordar mapes, il·lustracions, geometria...), la memòria auditiva ho és per altres coses (taules de multiplicar, poesia, música, redacció...) i la memòria física o cinestèsica és important per a d'altres coses (educació física, teatre...).

Altres:

Els llibres d'Antoine de la Garanderie ("Pedagogia del mitjans d'aprendre" i "Comprendre i imaginar") poden obrir noves perspectives en aquesta línia, ja que treballa a partir dels processos mentals que realitza l'alumnat. També són recomanables, en menor mesures, els llibres sobre kinesologia o programació neurolingüística.

Pàgina 3

Objectiu:

Presentar un sistema objectiu de mesurar el nivell ortogràfic de cada alumne i alumna.

Tasca que es proposa:

Escriure una redacció, corregir les paraules mal escrites i comptabilitzar-les. Multiplicant el nombre de paraules mal escrites per 100 i dividint-les pel total de paraules escrites tindrem el tant per cent d'errors ortogràfics.

Cal observar que si una paraula té tres errors no n'hem de comptar tres sinó només un: l'alumne/a ha demostrat que ignora aquella paraula.

Comenteu amb l'alumnat el seu nivell d'errors actual i comuniqueu-los que hauran de disminuir aquest tant per cent al llarg del curs. Així hi haurà una mesura objectiva de la millora.

Possibilitats d'ampliació:

Si agafem textos escrits lliurement per l'alumnat i fem el mateix tindrem un volum més gran de paraules i el marge d'error serà més petit. Podem agafar qualsevol text de producció pròpia que no sigui fruit d'una còpia. Vigileu amb textos que són respostes a preguntes tancades dels llibres de text: sovint l'alumnat busca la resposta al text i la transcriu, per tant es tracta d'una còpia encoberta.

Per mesurar el nivell ortogràfic només serveixen els textos lliures.

Altres:

Si parleu explícitament amb l'alumnat del seu punt de partida i el que voleu aconseguir, serà fàcil que focalitzin la seva atenció en el tema i hi posin més interès. Si no compartiu amb l'alumnat el seu punt de partida o el que voleu aconseguir pot succeir que alguns alumnes considerin que ja escriuen prou bé i no s'esforçaran. D'altres pensaran que estan fatal i que no poden millorar i tampoc s'esforçaran. Partir del tant per cent posa objectivitat al tema i ajuda a mesurar els avanços i, per tant, és motivador per a les persones que milloren.

Pàgines 4 a 9

Objectiu:

Assegurar-nos que totes les persones de la classe tenen desenvolupada mínimament la memòria visual.

Enfortir la memòria visual.

Tasca que es proposa:

Retallar les targetes de cada pàgina (les d'animals, les de figures...) que són al final del quadern.

Treballar per parelles: una persona posa dues targetes als rectangles de la pàgina i en fa una "foto mental" (guarda en la seva memòria visual aquelles dues figures i l'ordre en què estan).

El company/a retira el quadern de manera que no pugui veure'l i realitza TRES preguntes a l'altre del tipus "Quina figura és la primera" "quin animal és l'últim", "Hi ha un pingüí?", "Hi ha un triangle?", etc.

Després els papers s'intercanvien: qui preguntava ara contesta i a l'inrevés. Es fan diverses rondes de preguntes canviant de paper cada cop.

Si s'ha fet bé, la propera vegada s'afegeix una imatge més. L'objectiu és ser capaç de recordar visualment sense mirar el quadern el màxim nombre d'imatges tot contestant correctament les preguntes del o de la company/a (qui fa les preguntes sí pot mirar).

Al quadern hi ha models de preguntes tipus.

Possibilitats d'ampliació:

Seria convenient fer l'exercici a la pissarra per assegurar-nos que tothom entèn quin tipus de preguntes ha de fer i la mecànica de l'exercici.

Podem suggerir que cada persona porti retallats 6 objectes de casa (van molt bé els fulletons publicitaris de súpers o altres botigues).

L'alumnat que vulgui pot modificar algunes figures (pintant-les de colors diferents, per exemple) o afegir-ne alguna d'extra.

Altres:

És convenient guardar les imatges en un sobre o similar per no perdre-les. Així es pot repetir l'exercici dos o tres cops fins que la pràctica totalitat de la classe recorda un mínim de 4 imatges de manera visual.

Podem suggerir a aquells que tenen més dificultat que practiquin a casa, o que practiquin amb altres companys/es de la classe a estones dins l'horari escolar.

El treball autònom per parelles els ofereix un espai per fer-se càrrec del propi aprenentatge i comprendre experiencialment que és important aprendre i ajudar-se entre iguals.

Podem iniciar un diàleg sobre què vol dir aprendre, com ens podem ajudar, per a què anem a l'escola, etc.

Pàgina 10

Objectiu de la pàgina:

Aplicar la memòria visual a l'ortografia.

Tasca que es proposa:

L'alumnat mira la paraula CAVALL i guarda la imatge al seu cap.

Per assegurar-nos que l'estan guardant bé, demanem que, sense mirar-la, la lletregin enrere tothom alhora i en veu alta: L, L, A, V baixa (és important dir V baixa per estar segur que no es confon amb la B alta), A, C. Els demanem que la lletregin endavant tothom alhora i veu alta: C,A,V baixa, A, L, L (també podem dir LL).

És important començar lletrejant de la paraula al revés perquè és impossible usar la memòria auditiva per fer-ho i així ens assegurem que tothom usa la memòria visual per fer aquest exercici.

Escrivim el mot a la pissarra en majúscules. Els demanem que el tornin a mirar i s'assegurin que en tenen la fotografia al seu cap. Quan tothom la té al cap, esborrem el mot i fem unes preguntes més demanant que els que estiguin d'acord amb l'afirmació aixequin el braç en silenci:

Preguntem que aixequin la mà els que pensin que CAVALL porta un accent, comuniquem que els que no han aixecat la mà tenen raó. Si alguna persona falla, tornem a escriure el mot a la pissarra i li demanem que la miri fins que se la sàpiga, quan la sap l'esborrem i seguim fent preguntes de l'estil:

Aixequeu el braç en silenci si creieu que CAVALL s'escriu amb B alta.
Aixequeu el braç en silenci si creieu que CAVALL té dues A.
Aixequeu el braç en silenci si creieu que CAVALL acaba amb LL.
Aixequeu el braç en silenci els que creieu que la tercer lletra començant pel final és una A...
Etc.

Quan pensem que tothom té la imatge del mot ben clara al seu cap, llavors demanem que tapin la paraula del quadern amb l'estoig o similar i fem unes preguntes que l'alumnat respon escrivint al seu quadern. Les preguntes són les següents:

1) Quina lletra és l'última de la paraula CAVALL? (L'alumnat només ha d'escriure la lletra LL a l'espai destinat a això).
2) Quina lletra és la tercera començant des del final de la paraula i considerant la LL com una única lletra? (L'alumnat ha d'escriure la lletra V a l'espai destinat a això).
3) Quina lletra és la primera? (L'alumnat ha d'escriure la lletra C a l'espai destinat a això).
4) Quina lletra va després de la primera A? (L'alumnat ha d'escriure la lletra V a l'espai destinat a això).
5) A sobre de quina lletra hi ha un accent? (L'alumnat ha d'escriure una ratlla o posar cap o similar).
6) CAVALL, quines vocals té? (L'alumant ha d'escriure A-A al lloc destinat a això).

Possibilitats d'ampliació:

Es pot fer el mateix amb d'altres paraules curtes com AVIÓ, AVUI, DEMÀ, etc.

Altres:

Seria important que tot l'alumnat acabés l'exercici amb la satisfacció d'haver-se'n sortit. Per això és molt important assegurar-se abans d'escriure que tothom domina la paraula CAVALL.

Pàgina 11 i 16

Objectiu:

Aplicar la memòria visual a l'ortografia.

Tasca que es proposa:

La mateixa que a la pàgina anterior però amb altres mots. Les lletres difícils s'han ressaltat amb un color diferent.

Les preguntes que es poden fer sobre les diferents paraules:

- ¢ Lletrejar el mot enrere.
- ¢ Lletrejar el mot endavant.
- ¢ Quina és la tercera lletra començant pel final? (o la segona, o la primera, etc).
- ¢ Quina lletra porta accent? (encara que no en dugui)
- ¢ En quin sentit va l'accent? (encara que no en dugui)
- ¢ Quina és la segona lletra començant pel final?
- ¢ Quina lletra va després de O?
- ¢ Quina lletra va abans de la R?

Finalment, dicteu els mots a la pàg 16. Just després, escriviu els mots a la pissarra i corregiu els quaderns al moment (o feu que cadascú corregeixi els del/la company/a del costat... encara que caldrà vigilar que les correccions estan ben fetes.

Ajudeu l'alumnat a autoavaluar-se de forma realista. El quadern de treball de l'alumnat ofereix uns ítems que poden ajudar-vos en aquest punt.

Possibilitats d'ampliació:

Treballeu el vocabulari d'un tema determinat: demaneu que, en grups, elaborin el llistat del vocabulari del tema de socials o naturals que esteu fent i després proposeu-vos treballar alguns d'aquests mots...

Feu que memoritzin algun mot important per al grup classe: el nom o cognom d'un/a mestre/a, d'un/a alumne/a, d'una classe, d'un projecte que s'està investigant, etc.

Altres:

A la pàgina 26 del quadern hi ha un llistat de tècniques diverses per ser aplicades a l'hora d'estudiar i memoritzar mots. Si ho considereu convenient, podeu explicar-ne alguna i practicar-la entre totes les persones de la classe amb la intenció de facilitar l'estudi.

Pàgines 12 i 14

Objectiu:

Aplicar la memòria visual també a socials.

Tasca que es proposa:

Cal mirar el mapa que s'ofereix, memoritzar-ne la seva imatge tot recordant unes quantes comarques de Catalunya. Per fer-ho es demana que es visualitzi davant el mapa i es vagi assenyalant sobre la imatge lvisualitzada el lloc on està cada comarca mentre es diu, alhora, el seu nom.

De les diferents comarques que s'han après a localitzar cal memoritzar també la forma d'escriptura del seu nom. Per fer-ho se suggereix lletrejar enrere, lletrejar endavant i escriure'n a l'aire el nom com si el dit fos de guix.

Posteriorment es demana que escriguin el nom de 8 comarques al mapa mut de la pàgina 18.

Possibilitats d'ampliació:

Reduïu el nombre de comarques per a les persones amb més dificultats: proposeu, per exemple, que ho facin en dues tongades de 4 comarques.

Demaneu que, els que tenen més capacitat, aprenguin més de vuit comarques.

Oferiu el mateix exercici amb d'altres mapes: d'autonomies de l'estat espanyol, d'estats de la Unió Europea, de rius importants de Catalunya, etc.

Altres:

Reflexioneu amb l'alumnat perquè s'adonin que la memòria visual s'ha d'aplicar quan volem estudiar mapes.

Pàgines 13 i 15

Objectiu:

Aplicar la memòria visual també a socials.

Tasca que es proposa:

La mateixa que l'anterior, però sobre una il·lustració d'un cos humà en un enfocament semblant a les que són habituals als llibres de ciències naturals.

Possibilitats d'ampliació:

Oferiu altres il·lustracions semblants: de parts d'animals (peixos, aus, rèptils...), de parts de flors, de parts de fruits, de les capes de la terra, d'un volcà, etc.

Altres:

Podeu dialogar amb els vostres alumnes sobre la necessitat d'estudiar aplicant la memòria visual amb aquest tipus d'informacions que s'ofereixen de forma molt visual com les il·lustracions o alguns esquemes.

Pàgina 17

Objectiu:

Fer entendre que estem rodejats de paraules i que això és una gran oportunitat per aprendre ortografia sense esforç.

Tasca que es proposa:

Lectura de la pàgina i diàleg al voltant de la gran quantitat de mots que hi ha al món i l'oportunitat que representen per aprendre.

Proposar-los de fer els deures que indica el quadernet. Aquesta és una manera d'automatitzar una estratègia visual que, ara per ara, molts infants encara poden tenir insegura.

Demaneu a l'alumnat que faci aquest exercici 7 cops al dia durant 7 dies.

Possibilitats d'ampliació:

Proposeu una cacera de mots: l'alumnat ha de recórrer en silenci la part de l'escola que hàgiu indicat tot buscant tres mots que puguin induir a error, els apunten en un full i els duen a classe. Feu-ne un recull a la pissarra i feu un dictat per parelles: un/a alumne/a dicta a un/a altre/a les paraules que aquest/a ha trobat i a l'inrevés.

Altres:

Prepareu un racó de la classe on posar un zoo de paraules: s'apunten els mots que l'alumnat s'ha trobat "sense amo" pel carrer: serveixen mots de carrers, de pintades, d'anuncis, de rètols...

La intenció no és tant tenir un "zoo" molt complet, sinó convidar-los a anar pel carrer amb els ulls ben oberts.

Pàgines 18, 19 i 20

Objectiu:

Integrar l'estratègia ortogràfica en la lectura.

Tasca que es proposa:

Llegir un text, localitzar els mots que poden ser font d'error ortogràfic, memoritzar-los lletrejant enrere i endavant fins que es dominin perfectament.

Per parelles un membre de la parella llegeix un tros del text i pregunta per un mot que surt en aquell tros, el fa lletrejar enrera, endavant i el fa escriure. Apunta a la graella el mot preguntat i si s'ha fet bé.

Al final del full d'exercici s'apunten els mots on s'ha equivocat la parella.

Els papers de preguntador i persona que respon es van canviant a cada pregunta o cada dues o tres preguntes.

Possibilitats d'ampliació:

La graella té espai per preguntar nou mots, però si es té la prudència de fer fotocòpies del full podem augmentar el nombre de paraules preguntades.

Usar aquesta graella per practicar amb altres textos és una bona idea per incrementar la pràctica de l'alumnat.

Altres:

El text presenta el tema dels maltractaments a l'aula. Potser és interessant obrir un diàleg sobre el tema a l'aula: Hi ha persones al grup classe que ho passen malament? Hi ha persones que tendeixen a tractar malament a d'altres persones? Ho fan amb tothom o especialment amb algunes per-

sones? Algú se sent especialment maltractat/da?...

La meva experiència personal és que podem trobar-nos amb alguna sorpresa inesperada si obrim aquest tema, però només obrint-lo podem ajudar alguns nens/es que ho estiguin passant malament. Si localitzeu algun cas d'inici d'assetjament o similar podeu plantejar-vos fer alguna feina al respecte. El web de J. Collell que trobareu a l'xtec (o a través de qualsevol buscador d'internet) us pot ser de molta utilitat.

Pàgina 21

Objectiu:

Practicar els ideogrames com una manera de recordar mots que són difícils de recordar.

Tasca que es proposa:

Entendre què és un pictograma, comentar els que hi ha al full i inventar-ne tres aplicats a les paraules hotel, ganivet i sabates.

Possibilitats d'ampliació:

Podeu demanar que facin ideogrames de mots que cada persona considera que fa malament i que li costa de recordar.

Podeu obrir un pòster d'ideogrames on anar posant paraules diferents.

Altres:

A la pàgina següent trobareu més tècniques útils per tal de treballar la memorització de paraules.

Pàgines 22 i 23

Objectiu:

Oferir tècniques diverses per memoritzar visualment les paraules.

Tasca que es proposa:

Llegir la pàgina, comentar les tècniques i afavorir que cada alumne/a trobi aquelles tècniques que més útils li siguin per millorar la seva memòria visual aplicada a les paraules.

Possibilitats d'ampliació:

Proposeu que l'alumnat pensi estratègies diferents per visualitzar les paraules. Si en trobeu de noves que semblin interessants, feu-m'ho saber a través del meu correu electrònic dani@danielgabarro.cat i miraré d'integrar-ho en futurs quaderns o fer-les sortir a la guia didàctica. Gràcies.

Altres:

Respecte al fet de posar la lletra difícil d'un altre color, cal remarcar que les altres van en negre. No es tracta d'escriure cada lletra d'un color diferent: això seria caure en una transcripció fonètica i, tal com afirmem, l'ortografia no és fonètica (encara que pressuposi la fonètica), sinó bàsicament visual.

Pàgina 24

Objectiu:

Aplicar les tècniques anteriors al text que hi figura per tal d'esbrinar les tècniques que més ajuden a cada persona.

Tasca que es proposa:

Llegir el text, localitzar mots que puguin ser difícils, aplicar les diferents tècniques explicades a la pàgina anterior per esbrinar aquelles que més ajuden cada persona concreta.

Possibilitats d'ampliació:

Obrir un diàleg sobre les tècniques que cada persona considera que l'han ajudat més o amb les quals se sent més còmode.

Es pot fer un dictat del text per comprovar que els mots s'han estudiat correctament . En cas d'errors,se suggereix que es torni a estudiar i que un/a company/a li dicti els mots al dia següent (és important delegar feines i, alhora, dotar d'autonomia l'alumnat). En general les estratègies que impliquen moviment o tacte poden ser especialment útils a l'alumnat que té més dificultats (acostumen a ser persones amb

un estil d'aprenentatge denominat cinestèsic, podeu aprofundir-hi en llibres de PNL o de Kinesologia).

MOLT IMPORTANT: Si s'està llegint alguna novel·la de manera col·lectiva es poden practicar aquestes estratègies en diferents pàgines de la novel·la i convertir aquesta en una font de coneixement ortogràfic. No cal que fem aquest exercici sempre que es llegeixi la novel·la, però sí que ho fem prous vegades com per a què l'estratègia ortogràfica quedi lligada a qualsevol lectura.

Altres:

Podem comentar què és una dieta sana, el sobreprès, l'anorèxia.... sense oblidar que som a llengua.

Pàgines 25 i 26

Objectiu:

Aprendre aplicar una estratègia ortogràfica visual també a les còpies, de manera que sempre que es copiï s'estigui practicant ortografia.

Tasca que es proposa:

Copiar seguint unes intruccions que impliquen l'ús de la memòria visual aplicant-la a l'ortografia.

Possibilitats d'ampliació:

Comenteu àmpliament les instruccions i vegeu perquè es proposa fer-ho d'aquesta manera. Si l'alumnat en comprèn el sentit, llavors augmenta la seva motivació i focalitzen l'atenció en la direcció adequada.

Sempre que es copiïn textos de la pissarra o del llibre (com preguntes per ser respostes, per exemple) recordeu-los aquests passos perquè els vagin automatitzant.

Altres:

Comenteu el text que ensenya a escoltar. Sovint pensem que tothom sap escoltar i per això mai no ensenyem el procés mental que cal seguir... lamentablement sempre hi ha nenes o nens que acaben l'escolaritat sense haver après a escoltar! Aquí tenim una ocasió per discutir què vol dir escoltar i ajudar-los i ajudar-les a fer-ho de forma conscient.

Pàgines 27 i 28

Objectiu:

Oferir un sistema per anar recollint el vocabulari ortogràfic personal de cada alumne/a i una forma per anar-lo integrant.

Tasca que es proposa:

Que cada alumne/a reculli els mots en els quals més s'equivoca i els vagi integrant. D'aquesta manera cada alumne/a abordarà el seu propi vocabulari i podrà millorar i disminuir el tant per cent de faltes ortogràfiques que realitza.

Cada alumne/a ha d'escriure els mots que ha escrit malament al seu quadern (redaccions, respostes a exercicis diversos, dictats, etc). Ha d'escriure el mot ben escrit per una banda del full, i a l'altra banda ha d'escriure el mot sense les lletres difícils o fent un dibuix. Cada mot ha d'ocupar un rectangle. Retallem els rectangles i els guardem en un sobre. Per exemple:

CAVALL

CA__ALL

AMB B O AMB V?

Donem temps a l'alumnat perquè l'estudiï: mirant per la part on hi ha el dibuix o on hi ha el mot sense les lletres difícils, l'alumne/a ha de saber com s'escriu aquell mot. Si ho fa bé separa el mot, en cas contrari el mot segueix al mateix paquet. Quan es té la sensació de dominar un mot i s'ha fet bé durant tres dies es pot treure del sobre i donar-lo per sabut.

Possibilitats d'ampliació:

Recolliu les paraules que cada alumne estudia (una forma senzilla és que aquelles paraules que l'alumnat vagi sabent les depositi en una capsa que haureu portat a classe amb aquesta finalitat).

Allà tindreu el vocabulari cacogràfic o ortogràfic més habitual de la vostra classe. Aquest vocabulari pot ser un recull clau per tal de focalitzar el vostre esforç i el de l'alumnat en els mots que més escriuen i més sovint ho fan malament. D'aquesta manera el tant per cent de mots mal escrits del vostre alumnat baixarà en picat: no perquè sàpiguen molta ortografia, sinó perquè ja escriuran bé els mots que més els costaven.

Aquest recurs és clau: us estalviarà molta feina i donarà grans resultats. Exploteu-lo amb intensitat.

Altres:

Amb les targetes personals podeu fer tot tipus de jocs i d'activitats. Per exemple: podeu jugar a l'oca, però per poder moure la fitxa cal escriure dos (o tres) mots correctament, o podeu jugar a apostes: un grup d'alumnes posen les fitxes al centre i s'aposten cigrons (o similars) que sabran escriure bé el mot que un del grup proposa. Els que no s'atreveixen a escriure el mot perden, directament, un cigró. Els que escriuen bé el mot reben dels altres jugadors 1 cigró. Guanya qui té més cigrons al final de la partida o qui aconsegueix deixar els altres sense cigrons.

Hi ha altres jocs suggerits al llibret "Bona ortografia sense esforç" que podeu baixar gratuïtament de www.danielgabarro.cat o de www.ortografia.cat

El mestre o la mestra poden fer propostes de vocabulari concret que volen que tota la classe estudiï usant aquestes targetes.

Recordeu de fer més fotocòpies d'aquest full de targetes per tal que sempre en tingueu en estoc. Ordeneu el vocabulari en paquets: el paquet de mots que ignoro, el que ja m'he sabut un dia i el que m'he sabut dos dies (recordeu que quan un ja se ha sabut un mot tres dies s'ha de treure del sobre).

Pàgina 29

Objectiu:

Avaluar la millora ortogràfica del vostre alumnat.

Tasca que es proposa:

Fer una redacció llarga i trobar el tant per cent d'errades ortogràfiques. Cal comparar aquesta xifra amb la inicial de cada alumne/a.

Possibilitats d'ampliació:

Els mots equivocats poden ser convertits en targetes personals per estudiar-les.

Podeu també dictar les paraules que componen el vocabulari de classe i que heu obtingut a través de la capsa que comentàvem a la pàgina anterior.

Altres:

Perquè la xifra sigui fiable la redacció ha de ser llarga, també podeu completar el volum de mots del que es parteix per avaluar tot agafant exercicis que s'hagin escrit de forma lliure en altres contextos (redaccions, textos, treballs d'altres assignatures....).